

KOMISJA HABILITACYJNA POWOŁANA 3 LISTOPADA 2015 R. PRZEZ CENTRALNĄ KOMISJĘ DO SPRAW STOPNI I TYTUŁÓW W CELU PRZEPROWADZENIA POSTĘPOWANIA HABILITACYJNEGO DR AGNIESZKI KUSZEWSKIEJ W DZIEDZINIE NAUK SPOŁECZNYCH Z DYSCYPLINY NAUKI O POLITYCE, WSZCZĘTEGO 25 WRZEŚNIA 2015 R.

Warszawa, 13 kwietnia 2016 r.

**Wniosek Komisji w sprawie nadania dr Agnieszce Kuszewskiej
stopnia naukowego doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych z dyscypliny nauki o polityce**

13 kwietnia 2016 r. odbyło się posiedzenie Komisji habilitacyjnej powołanej 3 listopada 2015 r. przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Agnieszki Kuszewskiej w dziedzinie nauk społecznych z dyscypliny nauki o polityce, w składzie: prof. zw. dr hab. Andrzej Antoszewski (Uniwersytet Wrocławski) — przewodniczący komisji, prof. zw. dr hab. Aleksander Manterys (Instytut Studiów Politycznych PAN w Warszawie) — sekretarz komisji, prof. zw. dr hab. Waldemar J. Dziak (Instytut Studiów Politycznych PAN w Warszawie) — recenzent, prof. zw. dr hab. Marian Edward Haliżak (Uniwersytet Warszawski) — recenzent, dr hab. Agata Wiktoria Ziętek (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) — recenzent, dr hab. Bartosz Bolechów (Uniwersytet Wrocławski) — członek komisji, prof. dr hab. Henryk Szlajfer (Uniwersytet Warszawski) — członek komisji.

Postępowanie habilitacyjne dr Agnieszki Kuszewskiej wszczęto 25 września 2015 r. Jako podstawę do ubiegania się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego dr Agnieszka Kuszewska wskazała monografię pt. *Zrozumieć Pakistan. Radykalizacja, terroryzm i inne wyzwania* (Warszawa 2015: Wydawnictwo Naukowe PWN) oraz cykl publikacji. Po zapoznaniu się z monografią, dorobkiem naukowym Habilitantki oraz recenzjami, po dyskusji (zał. 1), Komisja w głosowaniu jawnym przyjęła niniejszy wniosek, w którym zwraca się do Rady Naukowej Instytutu Studiów Politycznych PAN o nadanie dr Agnieszce

Kuszeńskiej stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych z dyscypliny nauki o polityce.

Uzasadnienie opinii

Komisja habilitacyjna stwierdza, że dr Agnieszka Kuszewska złożyła wymagane przez Ustawę z 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2003 r., nr 65, poz. 595; Dz.U. z 2005 r., nr 164, poz. 1365; Dz.U. z 2011 r., nr 84, poz. 45) dokumentację niezbędną do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego, w tym rozprawę habilitacyjną — monografię pt. *Zrozumieć Pakistan. Radykalizacja, terroryzm i inne wyzwania* (Warszawa 2015: Wydawnictwo Naukowe PWN) oraz najważniejsze publikacje, wykaz dorobku naukowego, a także szczegółowy autoreferat. W przekonaniu większości członków Komisji przedłożona dokumentacja uprawnia do stwierdzenia, że dr Agnieszka Kuszewska jest badaczką z dużym doświadczeniem naukowym i o znaczącym dorobku badawczym, co stanowi podstawę do nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych z dyscypliny nauki o polityce.

Sylwetka Habilitantki

Agnieszka Kuszewska uzyskała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, nadany 24 lutego 2009 r. uchwałą Rady Naukowej Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego. Temat rozprawy doktorskiej: „Konflikt indyjsko-pakistański o Kaszmir w latach 1947–2006 jako zagrożenie dla bezpieczeństwa regionalnego i globalnego. Od eskalacji do rozmów pokojowych”. Promotorem rozprawy był dr hab. Wojciech Kosteci, recenzentami — dr hab. Wawrzyniec Konarski i prof. dr hab. Mieczysław Stolarczyk.

W latach 2002–2005 pracowała na stanowisku asystenta naukowo-badawczego w Katedrze Stosunków Międzynarodowych w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi (umowa o pracę), w latach 2007–2011 była wykładowcą w Instytucie Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego (umowa o dzieło), a od października 2007 r. jest zatrudniona w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej (Uniwersytet Humanistyczno-Społeczny

SWPS), obecnie na stanowisku adiunkta w Katedrze Polityki Międzynarodowej i kierownika kierunku „International Business Relations” (umowa o pracę na czas nieokreślony).

Habilitantka uczestniczyła bądź uczestniczy w dwu projektach badawczych jako główny wykonawca. Bierze aktywny udział w konferencjach krajowych i międzynarodowych, na których wygłosiła 28 referatów, prezentując często wyniki swych badań w języku angielskim. Godna odnotowania są: współpraca międzynarodowa, praca ekspercka (29 ekspertyz) oraz wysiłki na rzecz popularyzacji wiedzy. Habilitantka jest członkiem m. in. Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych, European Association for South Asian Studies, Pakistańsko-Polskiej Organizacji Wymiany Kulturalnej. Od 2011 r. jest ekspertem do spraw Azji Południowej w Centrum Studiów Polska-Azja oraz trenerem i analitykiem Instytutu Bezpieczeństwa. Dr Kuszewska koordynowała także międzynarodowe seminaria, wykłady i spotkania oraz inicjowała współpracę SWPS z Jadavpur University Kolkatta, Uniwersytetem Pendżabskim w Lahaur i Uniwersytetem Quaid-e-Azam w Islamabadzie.

Habilitantka jest uznanym dydaktykiem: prowadzi liczne zajęcia w języku polskim i angielskim, koordynuje praktyki studenckie i sprawuje opiekę naukową nad studentami. W 2010 r. została wyróżniona Nagrodą Rektora Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej.

Ocena dorobku naukowego

Dorobek naukowy Habilitantki, po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, obejmuje 22 opublikowane prace, w tym: 3 monografie, 6 artykułów w czasopismach naukowych i 13 artykułów w pracach zbiorowych, oraz 29 ekspertyz opublikowanych w latach 2011–2015 przez Centrum Studiów Polska-Azja, Europejski Instytut Bezpieczeństwa i portal Sztab.org. Prowadzone przez nią badania mają zdecydowanie politologiczny charakter oraz w opinii trojga recenzentów są wystarczające do wszczęcia przewodu habilitacyjnego. Wedle deklaracji Habilitantki zawartej w autoreferacie, prowadzone przez nią badania dotyczą dwu obszarów: (1) stosunków Indie-Pakistan, z uwzględnieniem szczególnej roli Kaszmiru, oraz (2) regionu Azji Południowej. Są też publikacje świadczące o poszerzeniu obszarów badawczych, dotyczące m. in. teorii

stosunków międzynarodowych, polityki Niemiec i stosunków indyjsko-chińskich. Habilitantka podejmuje się także analiz zmian zachodzących na styku państwa i środowiska międzynarodowego, szczególnie oddziaływania USA i Chin na państwa regionu Azji Południowej.

Prof. zw. dr hab. Dziak stwierdza, że szczególnie interesujące i przydatne w pracy dydaktycznej są dwie monografie: *Konflikt indyjsko-pakistański o Kaszmir w latach 1947–2006 jako zagrożenie dla bezpieczeństwa regionalnego i globalnego* (Warszawa 2010: Wydawnictwo Naukowe PWN) oraz *Indie i Pakistan w stosunkach międzynarodowych. Konflikty, strategie, bezpieczeństwo* (Warszawa 2013: Wydawnictwo Difin). Recenzent podkreśla rozmach wielowątkowych analiz Habilitantki, precyzję wywodu i powściągliwość w ocenach, konstatując: „Czytelnik ani na chwilę nie wątpi w kompetencję Autorki jako badacza i znajomość zagadnień, które porusza” (s. 2).

Prof. zw. dr hab. Marian Edward Haliżak, odnosząc się do dwóch „przedhabilitacyjnych” monografii oraz artykułów Habilitantki, potwierdza jej bardzo dobre kompetencje w różnych obszarach: począwszy od znajomości realiów pakistańskiej polityki, poprzez problematykę Europy Środkowo-Wschodniej w kontekście relacji z Chinami i innymi państwami Azji, skończywszy na zastosowaniu teorii realizmu do analizy polityki zagranicznej. Doceniając znajomość teorii konfliktu przez dr Kuszewską, stwierdza zarazem: „[...] wielka szkoda, że w innych publikacjach nie wykorzystywała [Habilitantka] wiedzy teoretycznej na ten temat” (s. 4).

Dr hab. Agata Wiktoria Ziętek docenia dogłębną znajomość problematyki Kaszmiru przez Habilitantkę, pozytywnie ocenia próby rozszerzenia obszaru badań, wagę podejmowanych zagadnień, a odnosząc się do podstaw teoretycznych i metodologicznych ocenianych publikacji, stwierdza, „[...] że Autorka wykorzystuje w badaniach literaturę, głównie angielskojęzyczną oraz korzysta z dokumentów. Analizy są zatem dobrze udokumentowane, w tym część badań jest oparta na materiałach empirycznych” (s. 4). Stosowane przez Habilitantkę podejście historyczne (rzadziej problemowo-analityczne) jest zasadne, choć (w opinii prof. Ziętek) jego strona koncepcyjna jest słabsza. Zarzuty te dotyczą w szczególności: niejasno formułowanego celu badawczego (poznawczego), znajomości teorii sekurytyzacji i desekurytyzacji, właściwego rozumienia analizy

systemowej oraz skłonności do używania sformułowań publicystycznych. Recenzentka pozytywnie ocenia publikacje Habilitantki, jej udział w licznych konferencjach oraz działalność ekspercką i popularyzatorską. Reasumując swój ogląd, prof. Ziętek stwierdza, że jakość „[...] prowadzonych badań przez dr A. Kuszewską można ocenić na dostateczną” (s. 5).

Komisja habilitacyjna stwierdza, że dorobek naukowy dr Agnieszki Kuszewskiej zasługuje na ocenę pozytywną, zarówno z uwagi na jego walory merytoryczne, jak też warsztatowe i metodologiczne.

Ocena rozprawy habilitacyjnej

Zwieńczeniem ostatnich lat badań i poszukiwań naukowych Habilitantki jest monografia przedstawiona jako rozprawa habilitacyjna pt. *Zrozumieć Pakistan. Radykalizacja, terroryzm i inne wyzwania* (Warszawa 2015: Wydawnictwo Naukowe PWN). Problematyka rozprawy jest aktualna i ważna w sensie poznawczym. Dotyczy Pakistanu, znaczącego sojusznika USA i Chin, kluczowego ogniwa w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego, a zarazem państwa ujmowanego jako nieustanny element zagrożenia bezpieczeństwa regionu Azji Południowej. Konflikt na linii Pakistan–Indie, jako istotny składnik równowagi międzynarodowej, biorąc pod uwagę jego dynamikę i zakres oddziaływań, dotyka nie tylko stosunków bilateralnych, ale też jest jednym z kluczowych składników w grze z uczestnictwem USA, Rosji, Chin, Japonii, która ma znaczenie dla normalizacji sytuacji w Afganistanie i zmagania z międzynarodowym terroryzmem. Recenzenci zgodnie konstatają wagę tej tematyki, choć zarazem nieco „za autorkę” wypowiadają się na ten temat. Struktura rozprawy jest standardowa: wprowadzenie, które stawia pytanie „Dlaczego warto zrozumieć Pakistan?”; cztery rozdziały przedstawiające: przegląd historycznych uwarunkowań współczesnych problemów, charakterystykę współczesnych problemów i zagrożeń, opis administracyjnych uwarunkowań oraz politykę zagraniczną Pakistanu, łącznie z opisem wyzwań na przyszłość; oraz zakończenie.

Zgodnie z procedurą, to osiągnięcie naukowe zostało poddane odrębnej ocenie.

Prof. zw. dr hab. Waldemar J. Dziak podkreśla słuszność wyboru przez dr Kuszewską metody interdyscyplinarnej, która (w jego opinii), jest „[...] ważnym i

skutecznym narzędziem w nauce o stosunkach międzynarodowych” (s. 3). Walory tego podejścia dotyczą również posłużenia się metodą obserwacji uczestniczącej oraz wywiadami z ekspertami, analizą raportów i tekstów źródłowych. Prof. Dziak konstatuje wagę ustaleń dotyczących przyszłych scenariuszy, budowanych na kanwie dogłębnego zrozumienia geograficznego usytuowania Pakistanu. Jest to zarazem ważny przyczynek do zrozumienia roli religii jako czynnika państwowotwórczego, a w szczególności debaty „[...] nad rolą islamu w życiu politycznym i społecznym kraju” (s. 4). Ścierające się dwie wizje państwa muzułmańskiego, umiarkowana i fundamentalistyczna, islamskiego nacjonalizmu i islamskiego radykalizmu, niemożność dominacji którejkolwiek z nich, to zasada konstytutywna państwowej egzystencji Pakistanu. Ustalenie to jest zasadniczą heurystyką analiz Habilitantki, z czym zgadza prof. Dziak. Odnosząc się pozostałych części rozprawy, prof. Dziak podkreśla dobre udokumentowanie i przejrzystość wywodów oraz sformułowanie autorskiego scenariusza rozwoju sytuacji z jednoczesnym określeniem sposobów poprawy sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej Pakistanu. W opinii prof. Dziaka, dobór literatury, jej wykorzystanie, jak też zastosowane narzędzia badawcze pozwalają na trafną diagnozę problemów pakistańskiego państwa. Słowem, opinia prof. Dziaka na temat rozprawy habilitacyjnej dr Kuszewskiej jest jednoznacznie pozytywna.

Prof. zw. dr hab. Marian Edward Haliżak, wypowiadając się o rozprawie habilitacyjnej, stwierdza, że „[...] w moim przekonaniu otrzymaliśmy bardzo interesujące studium przypadku państwa skazanego na niestabilność i zagrażającego w pierwszej kolejności samemu sobie” (s. 2). Inny istotny element analizy Habilitantki dotyczy chronicznej niechęci do Indii. Prof. Haliżak pozytywnie ocenia spójność merytoryczną i strukturalną pracy, uwiarygodnioną empirycznie poprzez wyjazdy studyjne. Recenzent wielokrotnie podkreśla rzetelność analiz empirycznych autorki, jej pasję badawczą oraz walory poznawcze rozprawy. Jednakże, znajduje w treści rozprawy pewne mankamenty. Dotyczą one przede wszystkim pewnego, jak to określa prof. Haliżak, „bałaganu myślowego” i braku konsekwencji wobec własnych założeń. Na przykład, Recenzent dostrzega pewną sprzeczność między deklaracjami Habilitantki co do charakteru własnej analizy oraz dość niefrasobliwe posługiwanie się terminami „geopolityczne znaczenie” i „geostrategiczne wyzwanie”. Dr Kuszewska nie przedstawiła też

dostatecznie wyczerpującej charakterystyki metod badawczych, w szczególności brakuje odniesień do analizy badawczo-politycznej, razi także zrównanie znaczenia wyjazdów studyjnych z badaniami terenowymi. Odnosząc się do kwestii zawartych w rozdziale I, prof. Haliżak zauważa, że Habilitantka „[...] nie uwzględniła dwóch istotnych kwestii, które miały wpływ na podział polityczny Indii. Pierwszym były wyjątkowe animozje rywalizacji dwóch wielkich polityków tamtego czasu Yinnaha i Nehru a drugim śmiertelna choroba Yinnaha, którą chętnie ukrywano, w przeciwnym razie Brytyjczycy nie byłiby skłonni tak łatwo przystać na podział” (s. 3). Prof. Haliżak stwierdza również, że monografia wydana przez autorkę w 2013 r., *Indie i Pakistan w stosunkach międzynarodowych. Konflikty, strategię, bezpieczeństwo* (Warszawa 2013: Wydawnictwo Difin), „[...] jako osiągnięcie naukowe powinna być podstawą przewodu habilitacyjnego” (s. 3.). Rekapitułując tę część recenzji prof. Haliżaka, można stwierdzić, że uznaje on oryginalność rozprawy i nie ma wątpliwości, że spełnia ona ustawowe wymogi.

Dr hab. Agata Wiktor Ziętek konstatuje dużą erudycję autorki rozprawy habilitacyjnej, jej czytelny i zrozumiały język, reprezentatywną bazę źródłową. Formułuje zarazem szereg zastrzeżeń wobec rozprawy. Ich pierwsza grupa dotyczy struktury rozprawy, która (w opinii prof. Ziętek) „[...] nie do końca odpowiada sugerowanemu w tytule problemowi badawczemu” (s. 7). Zastrzeżenia budzi publicystyczna forma tytułów rozdziałów, użycie formy pytającej oraz zaburzenie proporcji między poszczególnymi rozdziałami (rozdz. II — 132 ss., IV — 44). Druga grupa zastrzeżeń odnosi się do wątpliwości co do autorskiego charakteru monografii. Zdaniem prof. Ziętek, w rozprawie brakuje jasno określonych założeń badawczych i artykulacji celów naukowych, jakim ma ona służyć. Hipotezy są formułowane w autoreferacie i nie są odkrywcze, np. stwierdzenie o wielowymiarowości bezpieczeństwa. Dochodzi do powierzchownego (niepełnego) zastosowania metody poziomów analizy. Prof. Ziętek nie zgadza się także na podział zagrożeń bezpieczeństwa na „miękkie” i „twarde”, stwierdzając, że podział na „nietradycyjne” i „tradycyjne” jest powszechnie stosowany i ma większe walory heurystyczne, czego zresztą dowodzi rozprawa w większości odnosząca do nietradycyjnych zagrożeń bezpieczeństwa. Erudycji autorki rozprawy nie towarzyszy niekiedy systematyczność wywodu w kategoriach analizy systemu politycznego, o czym zaświadcza treść rozdziału II.

Recenzentka konstatuje też, że „[...] nie do końca została zachowana rozdzielność treści między rozdz. III i IV” (s. 9). Te mankamenty, zdaniem prof. Ziętek, nie pozwalają na jednoznaczną ocenę wagi poszczególnych zagrożeń dla Pakistanu, a pośrednio dla bezpieczeństwa regionu. Prof. Ziętek stawia pytanie: „Może Habilitantka powinna w swojej analizie wykorzystać kategorię państwa upadłego”. Trzecia grupa zastrzeżeń ma charakter metodologiczny. Autorka rozprawy nie wskazuje jednoznacznie podstaw teoretycznych oraz nie rozjaśnia dostatecznie zagadnienia analizy historycznej jako metody badań politologicznych. Podsumowując tę część swojej oceny, prof. Ziętek stwierdza, „[...] ze dorobek **nie jest w pełni wystarczający**. Nie wnosi on też znacznego wkładu w rozwój dyscypliny nauk o polityce” (s. 10).

W dyskusji udział wzięli pozostali członkowie Komisji. Prof. dr hab. Henryk Szlajfer podkreślał pionierskość pracy, dzieląc zastrzeżenia co do przyjętej metodologii i niedostatków teoretycznych. Podobnego zdania był prof. zw. dr hab. Aleksander Manterys, który podkreślał, nawiązując do argumentacji prof. Szlajfera, że stan badań nad Pakistanem w Polsce uniemożliwia jakiegokolwiek syntezy. Odmienną i krytyczną opinię sformułował dr hab. Bartosz Bolechów, który uznał, że brak teoretycznego umocowania zjawiska radykalizacji oraz powierzchowne, niezadowolające merytorycznie ujęcie problemu radykalizacji w Pakistanie w rozprawie stanowi zasadniczy mankament, który powoduje, że zawarte w niej rozważania mają charakter publicystyczny. Podsumowując dyskusję, Przewodniczący Komisji, prof. zw. dr hab. Andrzej Antoszewski, stwierdził, że niedostatki teoretyczne i metodologiczne występują w wielu pracach pisanych na stopień, a pytanie o metodę (lub jej brak) jest kluczowe. Pionierskość pracy nie usprawiedliwia deficytów, choć przeważają opinie pozytywne, a cały dorobek dobrze świadczy o dr Kuszewskiej.

Komisja habilitacyjna, większością głosów, podziela przekonanie, że rozprawa habilitacyjna dr Agnieszki Kuszewskiej jest solidną, dobrze udokumentowaną i wartościową pozycją naukową, niosącą nowe spojrzenie na badaną problematykę, która zasługuje na pozytywną ocenę i spełnia wszelkie wymogi stawiane tego typu rozprawom.

Konkluzje

Wszyscy członkowie Komisji pozytywnie ocenili zarówno przedłożony dorobek, jak też, większością głosów, rozprawę habilitacyjną dr Agnieszki Kuszewskiej. Niniejszy wniosek w głosowaniu jawnym został większością głosów (6 za, 1 wstrzymujący się) przyjęty przez Komisję habilitacyjną w trakcie jej zebrania plenarnego 13 kwietnia 2016 r. Jednocześnie Komisja zwraca się z niniejszym wnioskiem do Rady Naukowej Instytutu Studiów Politycznych PAN o nadanie dr Agnieszce Kuszewskiej stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych z dyscypliny nauki o polityce.

KOMISJA HABILITACYJNA POWOŁANA 3 LISTOPADA 2015 R. PRZEZ CENTRALNĄ KOMISJĘ DO SPRAW STOPNI I TYTUŁÓW W CELU PRZEPROWADZENIA POSTĘPOWANIA HABILITACYJNEGO DR AGNIESZKI KUSZEWSKIEJ W DZIEDZINIE NAUK SPOŁECZNYCH Z DYSCYPLINY NAUKI O POLITYCE, WSZCZĘTEGO 25 WRZEŚNIA 2015 R.

Warszawa, 13 kwietnia 2016 r.

Komisja habilitacyjna w składzie:

Przewodniczący — prof. zw. dr hab. Andrzej Antoszewski (Uniwersytet Wrocławski)

Sekretarz — prof. zw. dr hab. Aleksander Manterys (Instytut Studiów Politycznych PAN)

Recenzent — prof. zw. dr hab. Waldemar J. Dziak (Instytut Studiów Politycznych PAN)

Recenzent — prof. zw. dr hab. Marian Edward Haliżak (Uniwersytet Warszawski)

Recenzent — dr hab. Anna Wiktoria Ziętek (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

Członek — dr hab. Bartosz Bolechów (Uniwersytet Wrocławski)

Członek — prof. zw. dr hab. Henryk Szlajfer (Uniwersytet Warszawski)